

กฎบัตรเยาวชน

ว่าด้วยการมีส่วนร่วมของเยาวชนในระบบคุ้มครองทางสังคมของประเทศไทย*

อารัมภบท (Preamble)

พวกเรา เยาวชนผู้เข้าร่วมเวทีปรึกษาหารือเยาวชน: เสียงของเรา สร้างบทบาทใหม่ในระบบคุ้มครองทางสังคม (Youth Deliberation Hackathon 2025) ระหว่างวันที่ 1 – 2 พฤศจิกายน 2568 ได้ร่วมตัวเพื่อแสดงวิสัยทัศน์ร่วมกันต่อระบบคุ้มครองทางสังคมของประเทศไทยที่มีความครอบคลุม เป็นธรรม และเปิดพื้นที่ให้เยาวชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

เราต่างตระหนักว่าการคุ้มครองทางสังคมไม่ใช่เพียงเครื่องมือของรัฐในการดูแลผู้เดือดร้อน แต่คือกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงผู้คนกับโอกาส ความมั่นคง และความเป็นธรรมในชีวิตประจำวัน เราจึงรวมตัวกันในฐานะเยาวชนที่เชื่อมั่นในพลังของการมีส่วนร่วม พลังของเสียงที่กล้าเสนอความคิด พลังของมือที่พร้อมลงมือทำ และพลังของใจที่ไม่ยอมปล่อยให้ใครต้องเผชิญความเปราะบางตามลำพัง ด้วยสิทธิตามรัฐธรรมนูญและความเชื่อมั่น เราต้องการให้ระบบคุ้มครองทางสังคมไทยเปิดพื้นที่ให้เยาวชนทุกคนมีโอกาสร่วมออกแบบและตัดสินใจในประเด็นที่ส่งผลต่อชีวิตของพวกเขาโดยตรง

ในกิจกรรมครั้งนี้ เราได้ร่วมกันใช้กระบวนการปรึกษาเพื่อร่วมทำแผนผังระบบ (systemic deliberation mapping) เพื่อการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการขับเคลื่อนการคุ้มครองทางสังคม เราได้ทำความเข้าใจ พื้นที่การบริหาร (governance arenas) ว่าหน่วยงานรัฐ ภาคประชาสังคม ชุมชน และเยาวชน ต่างมีบทบาทและมี

* กฎบัตรเยาวชนว่าด้วยการมีส่วนร่วมของเยาวชนในระบบคุ้มครองทางสังคมของประเทศไทย เกิดขึ้นจากเวทีปรึกษาหารือเยาวชน: เสียงของเรา สร้างบทบาทใหม่ในระบบคุ้มครองทางสังคม (Youth Deliberation Hackathon 2025) ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 1 – 2 พฤศจิกายน 2568 โดยเป็นความร่วมมือระหว่างคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์ (Konrad Adenauer Foundation)

ปฏิสัมพันธ์กันอย่างไร และจุดใดคือพื้นที่ที่เยาวชนสามารถเข้าไปสร้างความเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง เพื่อนำเราทุกคนไปสู่การมองเห็นคุณค่าของการฟัง การแลกเปลี่ยน และการคิดร่วมกัน เราได้เรียนรู้ว่าการมีส่วนร่วมไม่ใช่

เพียงการแสดงความคิดเห็น แต่คือการสร้างความเข้าใจร่วมและความไว้วางใจระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ จนนำไปสู่การตัดสินใจร่วมกัน เพื่อให้การคุ้มครองทางสังคมตอบสนองต่อความเป็นจริงของชีวิตผู้คนในทุกมิติ

จากกระบวนการแลกเปลี่ยนเหล่านี้ ได้ก่อเกิดเป็น “กฎบัตรเยาวชนฉบับนี้” ซึ่งสะท้อน **คุณค่าร่วม** ที่เรายึดถือร่วมกัน และ **จุดเชื่อมโยงยุทธศาสตร์** ระหว่างเยาวชนและกลไกต่าง ๆ ที่เปิดพื้นที่ให้เยาวชนมีบทบาทในการร่วมออกแบบระบบคุ้มครองทางสังคมอย่างเป็นรูปธรรม เรามุ่งหวังให้กฎบัตรเยาวชนฉบับนี้เป็นมากกว่าข้อเสนอเชิงสัญลักษณ์แต่เป็น ‘จุดเริ่มต้นของการเดินทางร่วมกัน’ ระหว่างเยาวชน ภาครัฐ และภาคส่วนอื่น ๆ เพื่อขับเคลื่อนสังคมไทยให้ก้าวไปสู่ระบบคุ้มครองทางสังคมที่มีความครอบคลุม โปร่งใส และยั่งยืน และเราขอประกาศด้วยเจตนารมณ์ร่วมกันว่า **พลังของเยาวชนคือส่วนหนึ่งของพลังในการสร้างสังคมที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง** สังคมที่เห็นคุณค่าของทุกชีวิต สังคมที่ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะได้รับการคุ้มครอง และมีโอกาสที่จะเติบโตไปพร้อมกัน

หมวดที่ 1

คุณค่าและหลักการร่วม

(Shared Values and Principles)

กฎบัตรเยาวชนนี้จำเป็นต้องมีการกำหนดคุณค่าและหลักการร่วมอันเป็นรากฐานสำคัญ เพื่อเป็นกรอบแนวคิดที่เยาวชนทุกคนยึดถือ เปรียบเสมือนจุดร่วมช่วยกำกับทิศทาง การตัดสินใจ และการทำงานร่วมกันของเยาวชนทุกคน ดังต่อไปนี้

1.1 ความเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ (Equality and Non-Discrimination) เยาวชนทุกคนต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นโดยปราศจากอคติ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นบนพื้นฐานของการเคารพและส่งเสริมความเสมอภาคในการแสดงออกเป็นสำคัญ เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมไม่มีใครถูกทิ้งไว้ข้างหลัง

1.2 ความเป็นธรรมและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (Social Justice and Solidarity) เยาวชนทุกคนต้องคำนึงถึงปัญหาและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสังคมจากการกระทำหรือพฤติกรรม พยายามก้าวข้ามข้อจำกัดหาแนวทางร่วมกันเพื่อปกป้องผู้ที่เปราะบางที่สุดและสร้างความเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากร

1.3 ความโปร่งใสและความรับผิดชอบ (Transparency and Accountability) เยาวชนทุกคนต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองตามที่ได้รับมอบหมาย และรับผิดชอบต่อร่วมกันในการเปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม รวมทั้งผลกระทบอื่น ๆ ที่เกิดจากการกระทำของตน

1.4 การเชื่อมโยงเชิงระบบ (Systemic Connectivity) เยาวชนทุกคนต้องมีการเชื่อมโยงบทบาทของตนเองเข้าไปสู่กลไกของรัฐ ทั้งในระดับชาติ ภูมิภาค ท้องถิ่น หรือกลไกของภาคประชาสังคม เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ

1.5 ความยั่งยืนระหว่างรุ่น (Intergenerational Sustainability) เยาวชนทุกคนต้องคำนึงถึงการวางแผนเพื่ออนาคต ผ่านการสร้างระบบที่ยั่งยืน สร้างความยั่งยืนหยัดข้ามรุ่น เพื่อเป็นฐานการดำรงชีวิตให้แก่เยาวชนรุ่นถัดไป

หมวดที่ 2

สิทธิ บทบาท และหน้าที่รับผิดชอบของเยาวชน

(Youth Rights, Roles and Responsibilities)

สิทธิ บทบาท และหน้าที่รับผิดชอบของเยาวชนเป็นเรื่องพื้นฐานที่เยาวชนจำเป็นต้องตระหนักร่วมกัน พร้อมกับการคำนึงว่าสิทธิ บทบาท และหน้าที่นั้นมีความสอดคล้อง เชื่อมโยง ไม่สามารถแยกขาดจากกันได้

2.1 สิทธิ (Rights)

สิทธิของเยาวชนนั้นเป็นไปตามสิทธิของประชาชนที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการใช้สิทธิที่ละเมิดผู้อื่น โดยเยาวชนสามารถมีสิทธิ ดังต่อไปนี้

(ก) สิทธิในการมีส่วนร่วม (The Right to Participate in Policy Decision-making) เยาวชนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการเชิงนโยบายของรัฐ หรือกระบวนการทางสังคมในประเด็นต่าง ๆ โดยสามารถดำเนินการได้ทั้งในระดับบุคคล (individual participation) ไปจนถึงระดับกลุ่ม (community participation)

(ข) สิทธิในการแสดงและได้รับฟังความคิดเห็น (The Right to Express Opinions & the Right to be Heard) เยาวชนมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นของตนเอง และมีสิทธิที่จะได้รับการรับฟังในพื้นที่สาธารณะเพื่อเป็นกระบอกเสียงหรือรณรงค์ให้สังคมได้ตระหนักถึงประเด็นเร่งด่วนที่เกิดขึ้น

(ค) สิทธิในการตรวจสอบและการเข้าถึงข้อมูล (The Right to Monitor and Accessible Information) เยาวชนมีสิทธิที่จะเข้าถึงฐานข้อมูลของภาครัฐที่สามารถเปิดเผยได้โดยไม่กระทบความมั่นคง หรือละเมิดความเป็นส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อให้เยาวชนสามารถนำข้อมูลมาพัฒนาและใช้ประโยชน์ในการทำงานเพื่อสาธารณะ

(ง) สิทธิในการรวมกลุ่ม (The Right to Freedom of Association) เยาวชนมีสิทธิในการรวมตัวเพื่อจัดตั้งกลุ่ม องค์กร ที่อยู่ในรูปแบบเป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการ เพื่อดำเนินงานในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง โดยต้องไม่สร้างผลกระทบละเมิดสิทธิของผู้อื่น

(จ) สิทธิในการเรียนรู้และได้รับการพัฒนา (The Right to Learning and Development) เยาวชนมีสิทธิที่จะได้เรียนรู้และพัฒนาความรู้เฉพาะด้านที่เยาวชนมีความต้องการ เพื่อเป็นฐานในการผลักดันประเด็นทางสังคม

(ฉ) สิทธิในการได้รับความคุ้มครองทางกฎหมาย (The Right to Legal Protection) เยาวชนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายเมื่อร่วมเป็นกระบอกเสียง เผยแพร่ข้อมูล หรือเป็นส่วนหนึ่งในการติดตามตรวจสอบแจ้งเหตุปัญหายภายในสังคม

(ช) สิทธิในความปลอดภัยทางร่างกายและจิตใจ (The Right to Physical and Mental Integrity) เยาวชนมีสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยทางร่างกายและจิตใจในทุกตำแหน่งแห่งที่ที่เยาวชนสามารถมีบทบาททางสังคม

(ซ) สิทธิในการแสดงออกทางเพศ (The Right to Gender Expression) เยาวชนมีสิทธิที่จะได้รับการแสดงออกถึงความเป็นตัวเองในแบบที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการแต่งกาย สรรพนาม กริยาท่าทาง เยาวชนสามารถทำได้อย่างมีเสรีภาพ ปราศจากการถูกตัดสิน ตีตรา และเลือกปฏิบัติ

2.2 บทบาท (Roles)

บทบาทของเยาวชนนั้นจะสอดคล้องกับการนิยามสิทธิที่เยาวชนพึงมี เยาวชนต้องสามารถดำเนินบทบาทของตัวเอง ดังต่อไปนี้

(ก) นักกิจกรรม (Activist) เยาวชนสามารถมีบทบาทในการเรียกร้องหรือผลักดันประเด็นทางสังคมที่สำคัญให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจร่วมมือกับตัวแสดงอื่น ๆ ในสังคมได้

(ข) นักประชาสัมพันธ์ (Public Relations Practitioner) เยาวชนสามารถมีบทบาทเป็นบุคคลที่สื่อสารข้อมูล สถิติ องค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อเป็นกระบอกเสียงของสังคม ในการส่งเสริมความตระหนักรู้หรือเปลี่ยนมุมมองสาธารณชนต่อประเด็นเร่งด่วน

(ค) ผู้เชื่อมโยง (Bridge-builder) เยาวชนสามารถมีบทบาทเป็นผู้ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร เพื่อให้การดำเนินงานหรือประเด็นที่ต้องการผลักดันเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

(ง) ผู้ตรวจสอบ (Watchdog) เยาวชนสามารถมีบทบาทเป็นผู้ติดตาม เฝ้าระวัง ตรวจสอบ และรายงานการกระทำใด ๆ ที่เกิดขึ้นภายในสังคม โดยเฉพาะการทำงานขององค์กรภาครัฐ ผ่านการตั้งคำถามบนฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อให้ได้มาซึ่งความโปร่งใสของการใช้ทรัพยากรส่วนรวม

(จ) ผู้สังเกตการณ์ (Observer) เยาวชนสามารถมีบทบาทเป็นผู้สังเกตการณ์โดยไม่เข้าไปแทรกแซงหรือมีบทบาทในการตัดสินใจ เพียงแต่เป็นการติดตามเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและนำไปพัฒนาต่อยอดด้วยบทบาทอื่น

(ฉ) ผู้แทน (Representative) เยาวชนสามารถมีบทบาทเป็นผู้แทนของกลุ่มในการร่วมมือกับองค์กรหรือตัวแสดงภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง หรือสื่อสารความต้องการสู่สาธารณะ

(ซ) ผู้คุ้มครอง (Guardian) เยาวชนสามารถมีบทบาทเป็นผู้คุ้มครอง ในการทำหน้าที่ปกป้องดูแลผู้อื่นให้ปลอดภัยจากการถูกละเมิด เอารัดเอาเปรียบ เพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในสังคม

(ซ) นวัตกรรม (Innovators) เยาวชนสามารถมีบทบาทเป็นนวัตกรรมที่สืบค้น วิเคราะห์ เผยแพร่ คิดค้น สร้างสรรค์เทคโนโลยี และพัฒนาเครื่องมือทางสังคมรูปแบบใหม่เพื่อนำมาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

2.3 หน้าที่รับผิดชอบ (Responsibilities)

หน้าที่รับผิดชอบของเยาวชนถูกกำหนดโดยสิทธิและบทบาทตามสถานะของตนเอง เพื่อให้การกระทำของตนเองสร้างผลกระทบเชิงลบและความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นในสังคม ดังต่อไปนี้

- (ก) ขับเคลื่อนประเด็นปัญหาด้วยความโปร่งใสและเป็นธรรม
- (ข) เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น และเปิดใจรับฟังโดยไม่ตัดสินความแตกต่างหรือความผิดพลาดของผู้อื่น
- (ค) สร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม และแลกเปลี่ยนโดยไม่สร้างความแตกแยก
- (ง) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนเผยแพร่สู่สาธารณะ
- (จ) ไม่บิดเบือนข้อมูลเพื่อสร้างผลประโยชน์ของตนเอง
- (ฉ) เคารพสิทธิของผู้ให้ข้อมูล และรักษาความปลอดภัยของข้อมูลผู้อื่น
- (ช) ไม่เพิกเฉยเมื่อพบการละเมิดสิทธิในสังคม
- (ซ) ออกแบบเครื่องมือทางนโยบายที่ตอบสนองความต้องการของผู้คนในสังคม และติดตามผลกระทบจากเครื่องมือที่ออกแบบ
- (ณ) ตระหนักถึงการใช้สิทธิของตนเอง โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางร่างกาย และจิตใจสำหรับทุกคนในสังคม

หมวดที่ 3

การทำแผนผังระบบปรึกษาหารือเพื่อขับเคลื่อนการคุ้มครองทางสังคม

(Systemic Deliberation Mapping for Social Protection)

การมีส่วนร่วมของเยาวชนในพื้นที่ปรึกษาหารือต้องเป็นไปเพื่อสร้างความรู้ จริยธรรม หรือประชาธิปไตย ในกระบวนการนโยบายเพื่อขับเคลื่อนการคุ้มครองทางสังคมอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น เยาวชนจึงจำเป็นต้องมีการ ผสมผสานพื้นที่การมีส่วนร่วมหลากหลายรูปแบบเข้าด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ในระดับชุมชน ระดับภูมิภาค จนไป ถึงระดับชาติ อันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดทำแผนผังระบบปรึกษาหารือเพื่อขับเคลื่อนการคุ้มครอง ทางสังคม

3.1 หน้าที่ในพื้นที่ปรึกษาหารือ (Functions in Deliberative Arenas)

(ก) หน้าที่เชิงความรู้ (Epistemic) เยาวชนผลิตความรู้และใช้การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล มีพื้นที่สำหรับการ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ข้อเท็จจริง ข้อมูลเชิงประจักษ์ การสื่อสารระหว่างคนทุกช่วงวัย นำไปสู่การมี พื้นฐานความรู้และข้อมูลที่น่าเชื่อถือที่จะผลักดันประเด็นที่เกิดขึ้นในสังคม

(ข) หน้าที่เชิงจริยธรรม (Ethical) เยาวชนเปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่มสามารถมีสิทธิและเสียงที่จะผลักดัน ความต้องการของตนเองบนฐานของการยอมรับ ความเคารพ และการไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยต้องไม่มีใครถูกทิ้ง ไว้ข้างหลัง

(ค) หน้าที่เชิงประชาธิปไตย (Democratic) เยาวชนสร้างความชอบธรรมและความเท่าเทียมในการมี ส่วนร่วมผ่านการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนมุมมองเพื่อนำไปสู่วิธีการแก้ไขปัญหา ซึ่งกระบวนการที่เกิดขึ้น จะต้องมีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้

3.2 หน้าที่ในกระบวนการนโยบาย (Functions in Policy Process)

(ก) กำหนดวาระ (Agenda-setting) เยาวชนริเริ่มยกระดับปัญหาจากเหตุการณ์สู่วาระเชิงระบบ (systemic agenda) จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ถึงสาเหตุพื้นหลังทางสังคมที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็น ค่านิยม ชุดความคิด

โครงสร้าง เพื่อนำไปสู่การผลักดันเข้าสู่วาระทางนโยบาย โดยการได้มาซึ่งวาระทางนโยบาย เยาวชนสามารถร่วมคิดร่วมทำผ่านกลไกเวทีและกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสังคมได้

(ข) การตัดสินใจ (Decision-making) เยาวชนร่วมตัดสินใจเชิงนโยบาย เพื่อเสนอทางเลือกพร้อมกับคำนึงถึงความยืดหยุ่นของบริบทและสถานการณ์แวดล้อม โดยต้องมีเกณฑ์การตัดสินใจบนพื้นฐานของความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง ภายใต้แนวคิดที่เยาวชนเป็นตัวแสดงสำคัญที่สามารถเข้าไปมีบทบาท สะท้อนเสียงของตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรมโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม

(ค) การดำเนินการ (Implementation) เยาวชนร่วมนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติผ่านการเข้าไปมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือเชื่อมร้อยบทบาทของภาคส่วนต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับชาติ ภูมิภาค ท้องถิ่น ให้เกิดการดำเนินนโยบายร่วมกัน ซึ่งสามารถทำได้ผ่านทั้งกลไกที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งนี้เยาวชนจะต้องคำนึงถึงการเป็นผู้ปฏิบัติตามนโยบายที่ดีควบคู่ไปด้วย

(ง) การกำกับติดตามและตรวจสอบ (Accountability) เมื่อดำเนินนโยบายแล้ว เยาวชนรับผิดชอบต่อการกระทำเชิงนโยบาย ผ่านการเก็บข้อมูลเพื่อกำกับติดตามและตรวจสอบ ซึ่งเยาวชนสามารถออกแบบกลไกการกำกับติดตามและตรวจสอบได้อย่างอิสระ ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการผ่านองค์กรอย่างสภาเด็กและเยาวชน การสร้างเครือข่ายเยาวชนขนาดเล็ก ไปจนถึงกลไกเยาวชนเชิงพื้นที่อย่างไม่เป็นทางการ ทั้งที่เป็นกลไกโดยตรงและโดยอ้อม เพื่อสะท้อนกลับผลการดำเนินนโยบายนำไปปรับปรุงให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

3.3 พื้นที่การมีส่วนร่วม (Arenas)

เยาวชนควรสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในหลากหลายพื้นที่เพื่อเป็นตัวแทนเยาวชนในการจัดการกับประเด็นทางสังคม ดังนี้

(ก) คณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย เยาวชนควรสามารถมีส่วนร่วมผ่านคณะกรรมการตั้งแต่การผลักดันประเด็นวาระสำคัญ การแลกเปลี่ยนมุมมอง การตัดสินใจร่วมกัน การเป็นตัวแทนดำเนินงานร่วมกับภาคส่วนอื่น และการติดตามประเมินผลกิจกรรมเชิงนโยบายที่เกิดขึ้นในสังคม ในทุกระดับการปกครองทั้งระดับชาติ ภูมิภาค และท้องถิ่น

(ข) องค์กรนักศึกษา เยาวชนควรมีส่วนร่วมผ่านการเป็นองค์กรนักศึกษาหรือสมาชิกสถานศึกษา ในแต่ละสถาบันอุดมศึกษา เพื่อผลักดันประเด็นเชิงพื้นที่ หรือผลักดันความต้องการของกลุ่มเปราะบางในสังคม ร่วมกัน พร้อมกับร่วมมือกับเครือข่ายสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ในประเทศไทยในการประสานงานขับเคลื่อนประเด็น ทางสังคมต่าง ๆ ให้มีขอบเขตที่ครอบคลุมกว้างขวางมากขึ้น

(ค) คณะอนุกรรมการระดับจังหวัด ควรเปิดพื้นที่ให้เยาวชนเข้าไปมีบทบาทการมีส่วนร่วมใน คณะกรรมการอย่างเป็นทางการของภาครัฐในทุกประเด็นนโยบาย เพื่อให้มีตัวแทนเยาวชนที่สามารถมีสิทธิแสดง ความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจกับหน่วยงานรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาในจังหวัดของตนเอง

(ง) สมัชชาจังหวัด เยาวชนควรเข้าไปมีส่วนร่วมในเวทีสาธารณะร่วมกับภาคส่วนอื่น เป็นตัวแทนเยาวชน เพื่อร่วมออกแบบข้อเสนอเชิงนโยบายให้นำไปสู่การปฏิบัติจริงในจังหวัดของตนเอง

(จ) เวทีชุมชน เยาวชนร่วมมือกับผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาสังคม โดยอาศัย การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสร้างเวทีแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ สร้างการตระหนักรู้และประชาสัมพันธ์ประเด็นทาง สังคม เพื่อนำไปสู่ข้อเรียกร้องหรือการได้มาซึ่งวาระเร่งด่วนเพื่อนำไปผลักดันเชิงนโยบายต่อไป

(ฉ) สื่อและภาคประชาสังคม เยาวชนใช้พื้นที่สาธารณะในการรณรงค์เป็นกระบอกเสียง เรียกร้องประเด็น ทางสังคม ติดตามตรวจสอบเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาจริง ขณะเดียวกันอาจใช้เป็นช่องทางจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา องค์ความรู้และประสบการณ์ หรือผลักดันสนับสนุนนโยบาย

หมวดที่ 4

กลไกติดตามและความรับผิดชอบ

(Accountability and Follow-up Mechanisms)

เยาวชนดำเนินการสร้างระบบการตรวจสอบทางสังคม (youth audit) โดยมีเยาวชนเป็นตัวแสดงหลัก ร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาคประชาสังคม สื่อ ไปจนถึงประชาชนในท้องถิ่น เพื่อร่วมกันตรวจสอบ

การทำงานของรัฐผ่านกลไกการติดตามและความรับผิดชอบหลากหลายรูปแบบ ทั้งกลไกที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

4.1 เยาวชนร่วมมือกับสื่อ หรือ ใช้พื้นที่โซเชียลมีเดีย ทำหน้าที่ติดตามประเด็นทางสังคมที่เกิดขึ้น เผยแพร่ข้อเท็จจริง เพื่อตรวจสอบการดำเนินงาน และเสนอแนะต่อหน่วยงานเพื่อแก้ไขให้มีประสิทธิภาพ อาทิ รายการจับตามนโยบายสาธารณะ (Policy Watch) หรือ องค์กรเทคโนโลยีภาคประชาชน (WeVis) นอกจากนี้เยาวชนสามารถดำเนินการใช้ช่องทางโซเชียลมีเดียกระจายข่าวสาร หรือตรวจสอบความคิดเห็นประเด็นทางนโยบายในพื้นที่สาธารณะ เช่น การจัดทำผลสำรวจทักษะที่เยาวชนจำเป็นต้องมีในตลาดแรงงาน หรือ การเผยแพร่รายงานข้อมูลสถานการณ์สุขภาพจิตและการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาของเยาวชนที่มีความหลากหลายทางเพศในสถานศึกษา

4.2 เยาวชนสร้างแดชบอร์ดข้อมูลติดตามการดำเนินนโยบายของภาครัฐ (open data dashboard) โดยร่วมมือกับหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องในการทำฐานข้อมูลเพื่อให้สามารถเข้าไปติดตามข้อมูลทางการดำเนินนโยบายต่าง ๆ และนำมาใช้ต่อยอดประเด็นทางสังคมได้ อาทิ แดชบอร์ดฐานข้อมูลแรงงานข้ามชาติ หรือ แดชบอร์ดฐานข้อมูลสถานการณ์อาชีพและรายได้ของผู้สูงอายุ

4.3 เยาวชนสร้างเครือข่ายเยาวชนระดับอุดมศึกษาร่วมมือกับภาครัฐ เพื่อเป็นตัวแทนการติดตามการดำเนินงานโครงการของภาครัฐในแต่ละพื้นที่ อาทิ เยาวชนร่วมกับคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการจังหวัดติดตามโครงการส่งเสริมการจ้างงานคนพิการในภูมิภาค

4.4 เยาวชนกำหนดให้สภาเด็กและเยาวชนมีการจัดทำหนังสือติดตามผลนโยบาย พร้อมทั้งดำเนินการเก็บข้อมูลทางนโยบายกับประชาชนด้วยตนเอง เพื่อนำมาจัดทำเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้แก่หน่วยงานรัฐ อาทิ การจัดเก็บข้อมูลสถานการณ์อาชีพ รายได้ และสภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ

4.5 เยาวชนกำหนดให้แต่ละหน่วยงานมีตัวชี้วัดอย่างเป็นรูปธรรม (key performance indicator) และสอดคล้องกับเป้าหมายของการดำเนินงาน เพื่อติดตามและประเมินผลให้เกิดประโยชน์สูงสุด อาทิ อัตราการกลั่นแกล้งของเยาวชนในสถานศึกษา (bully) หรือ อัตราเยาวชนที่ถูกจ้างงาน ภายหลังจากการจบการศึกษา ระดับอุดมศึกษา

หมวดที่ 5

ข้อเสนอว่าด้วยหน้าที่ของรัฐ

(State Obligations and Institutional Commitments)

เยาวชนมีข้อเสนอต่อหน้าที่ของรัฐหลากหลายมิติ ทั้งในแง่ของการเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วม การสนับสนุนความร่วมมือแบบพหุภาคี การคุ้มครองการแสดงความคิดเห็น การส่งเสริมองค์ความรู้ทักษะและข้อมูลที่จำเป็นในการสร้างระบบตรวจสอบทางสังคมโดยเยาวชน ตลอดจนการสร้างพื้นที่ทดลองนโยบาย ข้อเสนอเหล่านี้เป็นไปเพื่อให้การขับเคลื่อนการคุ้มครองทางสังคมดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อกลุ่มเปราะบางทางสังคมอย่างแท้จริง

5.1 รัฐควรเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมมากขึ้น ทั้งในพื้นที่ทางการ เช่น การส่งเสริมให้เยาวชนเข้าไปมีบทบาทในคณะกรรมการทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับชาติ ระดับภูมิภาค ระดับท้องถิ่น เพื่อเป็นตัวแทนของเยาวชนในการแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นทางสังคม และพื้นที่ที่ไม่เป็นทางการ เช่น สภาเด็กและเยาวชน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกช่วงวัย ร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ทัศนคติข้อคิดเห็นต่อโครงการหรือกิจกรรมของภาครัฐ พร้อมทั้งเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างคนในชุมชน นอกจากนี้รัฐจำเป็นต้องมีการปรับปรุงกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกและเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของเยาวชนยิ่งขึ้น

5.2 รัฐควรส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือแบบพหุภาคีอย่างยั่งยืน ผ่านการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วน ตั้งแต่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชน อาทิ รัฐส่งเสริมการจัดเวทีสาธารณะระดับภูมิภาค เปิดพื้นที่การแลกเปลี่ยนทุกภาคส่วนเพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์ต่อแรงงานข้ามชาติ ซึ่งการดำเนินความร่วมมือบนฐานแบบพหุภาคีจะนำไปสู่การยึดโยงเชื่อมต่อเครือข่ายการคุ้มครองทางสังคมที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

5.3 รัฐควรคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของเยาวชนในทุกช่องทาง เช่น การแสดงความคิดเห็นบนโซเชียลมีเดีย หรือ การแสดงความคิดเห็นในเวทีสาธารณะ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้เยาวชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเป็นอิสระ และกล้าที่จะเสนอแนะต่อการทำงานของภาครัฐ

5.4 รัฐควรสนับสนุนองค์ความรู้และทักษะที่จำเป็นให้แก่เยาวชนเกี่ยวกับกระบวนการทำงานของรัฐ โครงสร้างอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ขั้นตอนกระบวนการนโยบายสาธารณะ ช่องทางการร้องเรียน

การติดตามข้อมูลการดำเนินงาน กิจกรรม เพื่อให้เยาวชนเข้าใจระบบการบริหารจัดการภาครัฐ สามารถทำการ
จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ กิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง (workshop) เกี่ยวกับ
กระบวนการทำงานและความร่วมมือของภาครัฐแต่ละหน่วยงานภายใต้การจัดบริการคุ้มครองทางสังคมให้แก่
คนพิการ

5.5 รัฐควรสนับสนุนนวัตกรรมฐานข้อมูลดิจิทัลให้แก่เยาวชน เพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนสามารถนำข้อมูล
จำเป็น มาใช้ในการสร้างคุณประโยชน์ให้แก่สังคม โดยภาครัฐควรจัดให้มีแดชบอร์ดฐานข้อมูลสาธารณะ (open
data dashboard) เป็นพื้นฐานในทุกหน่วยงาน เช่น กระทรวงศึกษาธิการสร้างความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา
เพื่อสร้างฐานข้อมูลการแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา (bully) หรือขยายฐานการเข้าถึงข้อมูลภาครัฐที่มี
อยู่แล้วอย่างสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (digital government development agency) ให้มีความครอบคลุม
ประเด็นทางสังคมที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น การมีฐานข้อมูลที่พร้อมใช้งานจะเป็นส่วนช่วยเสริมสร้างขีด
ความสามารถของเยาวชนในการร่วมคิด ร่วมทำ ผลักดันการแก้ไขเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

5.6 รัฐควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลไกระบบการตรวจสอบทางสังคมโดยเยาวชน (youth audit) ผ่าน
คณะกรรมการที่กำกับดูแลโดยเยาวชน (Youth Oversight Committee) เพื่อเป็นตัวแทนร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ
ในการรับเรื่องราวร้องเรียนและตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐทุกระดับ อาทิ เยาวชนร่วมมือกับท้องถิ่นจัดการ
ประชุมในหมู่บ้านเพื่อตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลร่วมกัน และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้แก่ภาครัฐปรับปรุง
รูปแบบการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ

5.7 รัฐควรมีการสร้างพื้นที่ทดลองนโยบายในพื้นที่ที่มีความต้องการเร่งด่วน (sandbox) ตามข้อเสนอของ
เยาวชน เพื่อเป็นการประเมินผลกระทบเชิงนโยบายก่อนที่จะดำเนินการในพื้นที่อื่นต่อไป อาทิ ร่วมออกแบบ
หลักสูตรที่มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มเปราะบาง ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรการวางแผนการเกษียณสำหรับผู้สูงอายุ
หลักสูตรเพศภาวะในสถานศึกษา หลักสูตรพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับคนพิการ หลักสูตรอุดมศึกษาที่ตอบสนอง
ความต้องการตลาดแรงงาน ทั้งนี้เป็นไปเพื่อให้กระบวนการนโยบายตอบสนองความต้องการของกลุ่มเปราะบางใน
แต่ละพื้นที่ และสามารถนำผลจากการทดลองนโยบายไปพัฒนาต่อยอดในระดับประเทศ

หมวดที่ 6

การรับรองและคำมั่นสัญญา

(Endorsement and Commitments)

6.1 การประกาศเจตนารมณ์ร่วม (Joint Declaration)

ธรรมนูญเยาวชนฉบับนี้ได้ถูกจัดทำขึ้นจากกระบวนการปรึกษาหารือ (deliberation) ซึ่งสะท้อนถึงเสียงความคิด และประสบการณ์ของเยาวชนผู้เข้าร่วมจากหลากหลายพื้นที่ และเป็นตัวแทนของฉันทามติร่วมกันของเยาวชนผู้เข้าร่วม เครือข่ายภาคีที่ร่วมมุ่งมั่นต่อเป้าหมายเดียวกัน จนก่อให้เกิดข้อเสนอร่วมกันเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมที่มีความหมาย (meaningful participation) ของเยาวชนในกระบวนการนโยบายและการบริหารประเทศอย่างแท้จริง เราขอประกาศอย่างเป็นทางการว่า หลักการ คุณค่า สิทธิ บทบาท และข้อเสนอที่ระบุไว้ในธรรมนูญฉบับนี้ คือ หลักปฏิบัติร่วมกัน (common principles and practices) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เป็นธรรม ยั่งยืน และครอบคลุม

6.2 การรับรองและให้สัตยาบันโดยเยาวชน (Youth Ratification and Commitment)

เราในฐานะเยาวชนผู้เข้าร่วมกิจกรรมเวทีปรึกษาหารือเยาวชน Youth Deliberation Hackathon: Shaping Their Role in Social Protection Systems Their Voice, Their Future in Social Protection ขอรับรองและยืนยันเจตนารมณ์ร่วมกันว่า เราจะปฏิบัติตามคำมั่นที่ได้ให้ไว้ในธรรมนูญฉบับนี้ที่ระบุไว้ในหมวดที่ 7 การรับรองและคำมั่นสัญญา (Endorsement and Commitments) เราจะใช้ธรรมนูญฉบับนี้เป็น เครื่องมือหลักในการส่งเสริม ติดตาม และผลักดันบทบาทของเยาวชน ในระบบคุ้มครองทางสังคมของประเทศไทย เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายที่ตั้งอยู่บนความเท่าเทียม โปร่งใส และยั่งยืน ธรรมนูญฉบับนี้จึงมิได้เป็นเพียงเอกสารเชิงสัญลักษณ์ แต่จะเป็นเครื่องมือหลักในการส่งเสริมและติดตามสิทธิและบทบาทของเยาวชนต่อไป

6.3 การทบทวนและปรับปรุง (Review and Amendment)

ธรรมนูญเยาวชนฉบับนี้อาจได้รับการทบทวนและปรับปรุงแก้ไขได้ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมในแต่ละช่วงเวลา ทั้งนี้ เพื่อให้เจตนารมณ์ของเยาวชนยังคงมีชีวิต เติบโต และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกและความต้องการของคนรุ่นต่อไป

6.4 คำมั่นของเยาวชน (Youth Commitments)

พวกเรา เยาวชนผู้ร่วมกิจกรรม Youth Deliberation Hackathon 2025 ทุกคนตระหนักดีว่า การมีส่วนร่วมที่แท้จริงจะเริ่มต้นจาก “ความเท่าเทียม” ในกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เราขอสัญญาว่าจะรับฟังกัน และกันด้วยใจที่เปิดกว้าง ปราศจากอคติ เคารพความหลากหลายของความคิด ประสบการณ์ และอัตลักษณ์ เพื่อให้ทุกคนมีพื้นที่ในการแสดงออกอย่างเท่าเทียมและไม่มีใครถูกทิ้งไว้ข้างหลัง เพราะเรารู้ว่า ความแตกต่างของทุกคนนำไปสู่พลังสร้างสรรค์ของการเปลี่ยนแปลง

เราตระหนักว่าความโปร่งใสและความรับผิดชอบคือรากฐานของการทำงานร่วมกันอย่างมีคุณธรรม เยาวชนทุกคนจะปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ พร้อมเปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นอย่างตรงไปตรงมา เพื่อให้กระบวนการทั้งหมดตั้งอยู่บนความไว้วางใจและประโยชน์ส่วนรวม เราจะร่วมกันตรวจสอบ เรียนรู้จากข้อผิดพลาด และเคารพในผลการตัดสินใจที่เกิดจากกระบวนการร่วมคิดอย่างโปร่งใส

เรายึดมั่นในหลักแห่งความเป็นธรรมและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เราเห็นว่าทุกการกระทำของเรามีผลต่อผู้อื่นและต่อสังคมโดยรวม เราจะใช้พลังของเยาวชนเพื่อปกป้องผู้ที่เปราะบางที่สุด แทนที่จะละเลยหรือทอดทิ้ง เราจะร่วมกันมองข้ามความต่าง เพื่อแสวงหาทางออกที่เป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากร โอกาส และการคุ้มครองทางสังคม เพื่อให้ทุกคนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียม

ในขณะเดียวกัน เราเห็นความสำคัญของการเชื่อมโยงเชิงระบบ เยาวชนจะไม่ทำงานอย่างโดดเดี่ยว แต่จะพยายามเชื่อมบทบาทของตนเข้ากับกลไกที่มีอยู่ของรัฐ ภาคประชาสังคม และชุมชน ทั้งระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น เพื่อให้การขับเคลื่อนเกิดขึ้นอย่างสอดคล้องประสานและมีพลัง เพราะเราเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนต้องเกิดจากความร่วมมือ ไม่ใช่การแข่งขัน และต้องทำอย่างเป็นระบบ

เหนือสิ่งอื่นใด เราจะไม่ทำงานเพียงเพื่อวันนี้ แต่เราจะทำเพื่ออนาคต ปรับปรุงสิ่งที่เกิดขึ้นจากอดีต เราจะคิดและลงมือโดยคำนึงถึงเยาวชนรุ่นต่อไป เราเชื่อว่าความยั่งยืนระหว่างรุ่นไม่ได้หมายถึงการฝากความหวังให้อนาคต แต่คือการลงมือสร้างในปัจจุบันเป็นรากฐานระบบที่มั่นคง โปร่งใส และเท่าเทียม เพื่อให้เยาวชนรุ่นถัดไปเติบโตอย่างมีศักดิ์ศรีและมีความมั่นคงทางสังคม

คำมั่นเหล่านี้คือหัวใจของการมีส่วนร่วมในเวทีปรึกษาหารือเยาวชน Youth Deliberation Hackathon 2025 ว่าด้วยระบบคุ้มครองทางสังคมแห่งนี้ และเชื่อมั่นร่วมกันว่า เยาวชนไม่เพียงเป็นผู้สังเกต แต่เป็นผู้สร้าง ผู้ฟัง

และผู้ร่วมรับผิดชอบต่อนาคตของสังคมไทย กฎบัตรเยาวชนฉบับนี้จึงมิใช่เพียงเอกสารประกาศ แต่คือคำมั่น
ร่วมกันของพวกเราที่จะสานต่อความเสมอภาค ความโปร่งใส ความเป็นธรรม การเชื่อมโยง และความยั่งยืน เพื่อ
สร้างสังคมที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังอย่างแท้จริง
